

1. identifikuje části světa, které jsou reprezentovány, tj. hlavní témata textu, 2. identifikuje specifickou perspektivu, z níž je reprezentace učiněna. Přínos textové analýzy je v tom, že problémem reprezentování dokáže situovat až na úrovni jednotlivých vět a součástí reprezentace identifikovat například jako rozdíly mezi „soupečnicí“ gramatickými kategoriemi; např. rozdíly mezi tím, zda akteři problematizují sociálních procesů *jsou uvedeni* – *nejsou uvedeni*, se ve větě může manifestovat jako rozdíly mezi aktivními a pasivními syntaktickými konstrukcemi.

Styly jakožto třetí z komponentů řádu diskurzu, tj. charakteristické způsoby produkování identit, probírá Fairclough především z hlediska toho, jak se při reprezentaci světa uplatňuje modalita a hodnocení. Jde tedy o to, jak autoři podávají určitý „fakt“ z hlediska toho, zda je („absolutně“) pravdivý, nutný, možný, žádoucí, nežádoucí, dobrý apod. Tímto rysem mluvení (psaní) jsou autoři rozpoznaeni jakožto individuality, ale i jako nositelé určitých sociálních identit, jako je manažer, politik, expert (opět se tu počítá s různými úrovněmi abstrakce).

Zatím jsem ve své recenzi sledoval především systémový charakter Faircloughovy textové analýzy. Bylo to podle mne nutné z toho důvodu, že kniha nabízí mohutný analyticky aparát mající značné syntetizující ambice, a je proto obtížné se v ní rychle zorientovat. Sám autor zdůrazňuje expertní („reemický“) charakter svého přístupu a snahu učinit textovou analýzu kompatibilní s pracovanými obecnými teoriemi (s. 15). Za pozornost však stojí určité i to, že „výkonost“ uvedeného systému analytických kategorií a perspektiv je ilustrována velkými množstvím příkladů, které lze v autorově terminologii charakterizovat jako diskurzivní produkty „nového kapitalismu“. Fairclough analyzuje takové jevy, jako je globalizace, „governance“, ideologie, legitimizace, hegemonie, „promotional cultural“, veřejná sféra, estetizace veřejných identit atd. Autorovou ambicí je ukázat, jak určité sociální teorie nebo její aspekty mohou být „operacionalizovány“

v termínech textové analýzy; a taktó chce podpořit jejich platnost (viz např. výklad o Habermasově rozdílu mezi „strategickým“ a „komunikacním jednáním“ na s. 110). Autorova kniha tedy není jen prokouzi „sociální stylistikou“, či „stylistikou pro sociology“.

To se ostře ukazuje v závěrečné kapitole, kde autor zformuloval „manifest kritické analýzy diskurzu“ (s. 202–211). Zde zdůrazňuje, že recenzovaná kniha je jen částí širšího chápání programu kritické analýzy diskurzu (a dodávám kritické analýzy diskurzu ve Faircloughově pojetí), tento ambiciózní program představuje a naznačuje, jaké místo v něm předtěl jeho poslední kniha zaujímá. Kritická analýza diskurzu coby „forma jazykové kritiky“ je tu prezentována jako sekvence těchto pracovních zásad: 1. Zaměřte se na sociální problém, který má sémiotickou (diskurzivní) dimenzi, 2. nalezněte překlady zabírající vyřešení tohoto problému tím, že budete analyzovat (a) síť praktik, v níž se problém nachází, (b) vztah diskurzivních prvků k jiným prvkům v rámci příslušné praxe, resp. praktik, (c) sám diskurz, tj. (i) řád diskurzu, (ii) vztahy mezi texty, náležejícími k témuž diskurzu, ale i k různým diskurzům, a samotné texty („interdiskurzivní“ a „textová analýza“), 3. uvažujte, zda sociální řád (síť praktik) v jistém smyslu „potřebuje“ tento problém, 4. nalezněte způsob, jak lze uvedené překlady zvládnout, 5. kriticky reflektujte provedenou analýzu (viz s. 209–210). Předmět recenzované knihy se vztahuje především k bodu 2(c) a zvláště 2(c)(ii).

V závěrečné kapitole jsou také shrnuty základní body textové analýzy (s. 191–194), které jsou uspořádány tak, že mohou být využity jako algoritmus analytických kroků při rozboru konkrétního textu. Fairclough k takovému přístupu sice explicitně nenavádí, ale sám takto postupuje v jediné exemplární komplexní analýze textu („How Can Globalization Deliver the Goods: The View from the South“), která bezprostředně následuje (s. 194–202). Jak už je naznačeno výše, textová analýza je v zásadě myšlena jako nástroj,

s jehož pomocí lze odhalit něco, co již existuje, a tak lépe obnažit „kritizovaný jev“ a v poslédní instanci přispět k jeho nápravě (viz výše). Nad souhrnem základních bodů textové analýzy však čtenáře možná napadne, zda autorovu knihu nelze využít i opačně: nejen k analýze textů a diskurzů, ale i k jejich *praktice*. Nejsou pak některé autorovy analytické kroky a postupy vlastně zároveň metodami, jak přispět k produkci oněch „kritizovaných jevů“, resp. metodami, jak je produktovat ještě dokonaleji? To je však spíš otázka pro obecný program kritické analýzy diskurzu a ten není předmětem recenzované knihy (k některým aspektům tohoto problému viz

už ve Faircloughově starší publikaci *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press 1992, s. 239). Na tomto místě je naopak vhodné opakovat po autorovi (a potvrdit jeho slova), že recenzovaná kniha je komponována jako úvod do textové analýzy pro společenskovední pracovníky bez ohledu na to, zda se hlásí ke *kritickému* sociálnímu výzkumu, či dokonce ke kritické analýze diskurzu samé.

Na závěr: Nepochybují, že Faircloughova kniha si najde své čtenáře i v Česku a studium této knihy jim mohl vřele doporučit. Chci bych však upozornit českého čtenáře na to, že musí počítat s neshazí, kterou mu bude působit to, že není roditel mluvicím angličtinou. To se projevuje především ve dvou ohledech. Prvním je to, že mu budou kladit větší odpor Faircloughovy analýzy konkrétních anglických promluv a textů, a druhým to, že textová analýza využívá pojmoslovný aparát britské gramatické tradice, konkrétně lingvistu M. Hallidaye. I když Hallidayova „systémová funkční lingvistika“ je poměrně blízká české funkcionalistické tradici, rozdíly tu jsou a ne všechno lze mechanicky přenášet z jedné tradice do druhé. Bylo by proto dobré, kdyby si český společenskovední čtenář během četby Faircloughovy knihy aktivoval své středodškolské znalosti českých gramatických a stylistických termínů (v zásadě víc než středodškolskou znalost nepředpokládá ani Fairclough). S prospěchem lze nahlížet například do knihy *Český jazyk pro I.–IV. ročník*

sředních škol (mluvnická a stylistická část), Praha, SPN, 1. vyd. 1995 (autoři Z. Hlavsa, M. Čechová, F. Daneš, K. Hausenblas, J. Hoffmannová aj.).

Jiří Nekvapil

Paul Chilton: *Analysing Political Discourse. Theory and Practice*
London, New York, Routledge 2004, 226 s.

Tato pozoruhodná kniha¹ je zaměřena jako úvod do analýzy politického diskurzu. Uvedeme si nejprve základní členění knihy, aby se nám o jejích jednotlivých aspektech dobře mluvilo.

- Část I: *Politická zviřata jako mluvící savci*
1 „Politika a jazyk“; 2 „Jazyk a politika“;
3 „Interakce“; 4 „Reprezentace“
Část II: *Domácí aréna*
5 „Politická intervence“; 6 „Parlamentní jazyk“; 7 „Cizinci“
Část III: *Globální aréna*
8 „Vzdálená místa“; 9 „Oddělené světy“;
10 „Úloha náboženství“
Část IV: *Závěrečné myšlenky*
11 „Za teorii jazyka a politiky“

Věcná tematika se rozvíjí od britské „domácí arény“ (část II) k „aréně globální“ (část III). Konkrétně se postupuje od analýzy rozhlasového interview s labourskou politikou v lednu 2001 těsně před parlamentními volbami (text A) a interpretací na premiéru 7. července 1999 (text B) až k analýze prohlášení tehdejšího prezidenta USA W. Clintona o začátku ozbrojených akcí proti Sřbsku z 24. března 1999 (text C), prohlášení prezidenta G. W. Bushe o zahájení ozbrojených akcí proti Afganistanu ze 7. října 2001 (text D), prohlášení Usámy bin Ládina z téhož dne, které se zabývá zněním newyorských mrakodrapů Twin Towers (text E), a konečně řeči G. W. Bushe ve washingtonské Národní katedrále z 14. září 2001 (text F).

Autorovy metodologické role v části II a III jsou značně odlišné. V části II má au-

tor k dispozici transkripty, uplatňuje postupy konverzační analýzy, stanovuje reálné relevantní pro další analýzu, v níž výběrově sleduje některé obecné otázky žánru (např. které hlavní akty stojí za formálním střídáním otázek a odpovědí) nebo způsoby argumentování o některých diskutovaných bodech, kdežto v analýzách části III zachází s texty de facto jako s monologi a přitom vystupuje zároveň jako „běžný“ posluchač (čtenář) i jako analytik. Tím se ovšem jeho badatelská role podstatně mění. Aby si aspoň zčásti zachoval analytickou roli, kterou měl v části II, musí by Chilton) texty z globální arény naopak analyzovat intertextově, s využitím vhodné zvolených textů dalších (ohlasů a reakcí různého druhu). Výběr textů by měl ovšem souviset s účelem výzkumu a roli analytika v něm.

Ze jsou obecně role posluchače a analytika odlišné, je vidět na jedné straně z toho, že konkrétní posluchači nebo jejich skupiny mohou témuž textu rozumět velmi různě, a na druhé straně z toho, že analytik má mnohem větší zkušenost s politickými texty, má větší smysl pro vícestančnost, různost interpretací atd. ap. (terminologicky budu rozlišovat mezi rozuměním běžného posluchače a interpretací analytika).

Je-li dán text, měl by analytik být schopen zjistit, co umožňuje posluchačům jejich vzájemně odlišná různá rozumění. Nemělo by vlastně každé rozumění mít svůj sofistikovaný interpretační profižšek?

Můžeme si však představit vztahy rozumění a interpretací i jinak. Chiltonovo interpretování textů, resp. promluv z části III chápejme tak, že Ch. zaujímá – z metodologických důvodů – loajální, ale kritický postoj k textu, počítá s tím, že autor textu dodržuje všechna „přikázání“ (Griceovy maximy apod.), odhaluje a pokud je to možné, zaplňuje mezery v autorově argumentaci, slabá místa pak pojmenuje (např. s. 149 post hoc, ergo propter hoc). Akceptoval by autor textu Chiltonovy rekonstrukce? Jistě, někteří posluchači tyto úrovně interpretace akceptují, ale mnozí nikoli, přitom z různých důvodů,

a Chiltonova interpretace by měla umožňovat dost přesné zjištění důvodů nesouhlasu (s fakty, presumpcemi, myšlenkovými přechody, s tím, že výběr dodržuje nějaká „přikázání“ nebo jen některá z nich apod.). Připomeňme si navíc, že bychom měli počítat i s posluchači naivními, prostoduchými. Při takovém chápání Chiltonovy činnosti se vlastně přesouvá pozornost z autora textu (to, zda chce být pozorný, nebo klamnat, vyjde totiž nastejno) na jeho posluchače.

V části III, kap. 8 je analyzován text C. Ch., který uznává metafory jako významné prostředky konceptualizace a argumentace, věnuje zvláštní pozornost místům, kde se objevuje metafory požárů: „místní diktaťor /S. Milošević – pu/ přilévá oheň do plamenů etnických a náboženských různic“ (s. 142); touto metaforou se aktivují běžné znalosti o požáru jako: nejlpe jej hasit co nejdříve; „plameny se budou šířit“ (s. 148) a pokud by – podle odhadu W. Chiltona – USA nezasáhly včas, byly by stejně nuceny čelit širšímu konfliktu, válce později.

Základní nesnázi argumentování metafory je ovšem to, že na jednu situaci se dá obvykle uplatnit metafor více a ty mohou vést k velmi odlišným, někdy zcela opačným závěrům; hlavní pro argumentaci je tedy už sama volba jisté metafory, avšak prezentovaná, jako by byla samozřejmá, přirozená, nezpochybnitelná.

Máme pak několik možností vztahu mezi argumentací nemetaforicou a metaforickou. Zcela bez problémů je případ, kdy nemetaforicá argumentace je sice korektní, ale dlouhá, a ovšem hůře srozumitelná, a je proto – vzhledem k danému nebo předpokládanému auditoriu – vhodnější uplatnit metaforu. Podle Ch. je náš příklad z textu C jiného druhu: přesné zdůvodnění politické, mezinárodní a vojenské vystoupeno nebylo (s. 148) – proto metafory.

Ve svých jednotlivých interpretacích zvažuje Ch. rozmanité možnosti aktivace rámců (např. geografických, vedení války), rekonstrukce presumpcí, stanovení myšlenkových přechodů apod. Postupně převádí jednotlivé

věty textu, event. jejich části, do jisté kano-nické podoby, v nich provádí různé substituce tak, aby nebyly ztraceny původní hlavní anaforicé souvislosti v textu, odhaduje, které entity se větami (jejich kanonickými podobami) v diskurzivní konstituuji, do kterých vztahu jsou vzájemně zapojeny apod., rekonstruuje tedy „reprezentaci“ („užití jazyka pro sdělování konceptualizace světa“, s. 201). Přitom stále zvažuje, zda a jak se výsledky takového hledání dají zakreslit do obrázků (diagramů) jistého druhu: do tří souřadnic (umístěných ovšem tak, aby se daly znázornit na dvoustranném papíře), jsou však chápáné nikoli jako metrické, nýbrž (jen) pořádkující: souřadnice časová (t), horizontální, směřovaná zleva doprava; souřadnice „prostorová“ (s), vertikální, směřovaná zdola nahoru; a modální – pro modalitu epistemickou i deontickou – (m), směřovaná zepředu dozadu. Na s se většinou kreslí entity v metaforickém prostoro-ém pořadí, stov. výrazy jako „spojene nejbližší“, „blízký“, „další“. Počátek těchto souřadnic je dekliticky zakončen starou trojicí ego (já a také my), hic (zde), nunc (nynt). Přidání souřadnice m, na první pohled arbitrární, má zásadní význam, fixuje se tak archaické, ale stále trávající spojitosti: já/my – right (správně, dobře) vs. oni, jini, cizí – wrong (jejichž překonávání, zejména ve vědě, byť často jen deklarativní, je výsledkem dlouhého a obtížného civilizačního vývoje). – Později Ch. strukturu obrázků ještě zjemní (s. 166–167). Ukazuje se však, že neustály zřetel k tomu, zda a jak vkreslit potenciální entity diskurzu do souřadnicové šablony, může někdy spíše zavádět; Ch. बादателскы význam svých šablon patrně přeceňuje.

V podobném duchu se nese interpretace textu D a dalších. V části III a IV pak přibývá nový aspekt, srovnání textů, které nebyly v reálném intertextovém kontaktu, D s E a F a E. To, že se D texti především politický a F, text především náboženský, srovnávají s textem jedním, E, je motivováno tím, že v islámských zemích se většinou (jistě s výjimkou Turecka po Ala Türkových reformách

a snad Iraku před r. 2003) nerozlišuje mezi politickým a náboženským. Ze srovnání D a E Chiltonovi vychází, že polarizace světa, geografická, geopolitická, kulturní a morální, jak je to názorně předvedeno na obrázcích 9.4 (z interpretace textu D) a 9.6 (z interpretace textu E), jsou v jistých ohledech vzájemnými „zrcadlovými odrazy“ (rozumí se – (jen) metaforicky).

Ve srovnání F a E jsou zvláště důležitá dvě místa. Na s. 191 se praví, že zatímco u bin Láidina se dávná minulost dostává do blízkosti současnosti, u G. W. Bushe je tomu naopak, „historie“ je nám více méně vzdálena. Touto formulací se však nereflktuje skutečnost, že v různých civilizacích a kulturách probíhá „společenský“ čas nestejným tempem.

Na s. 192 se dočítáme, že u G. W. Bushe patrně není „oddělení náboženského a politického zcela psychologicky reálné. Veřejný prezidentův diskurz může zahrnovat jistý stupeň asimilace náboženské a politické funkce“. To dobře zapadá do idejí zásadní stati G. C. Chang a H. B. Mehana (2006) „Discourse in a Religious Mode: The Bush Administration's Discourse in the War on Terrorism and Its Challenges“ (*Pragmatics* 16 (1): 1–23). Ti rozlišují čtyři typy pojetí, myšlenkové reprezentace, události 11. září 2001 a s tím spojené argumentace pro to, jak na ony události reagovat: pojetí intelektuální (snad lépe historické, tj. uvažování v širších historických, politických a sociologických souvislostech), racionální (operující s účely a prostředky, „zisky“ a „výdaje“), blízké „myšlenkové říši teleologické“ K. Engliš), právní (hlavně z hlediska mezinárodního práva; blízké Englišově „myšlenkové říši normologické“) a nábožensko – morální. Poslední pojetí se jasně vyjevuje v reálném komunikačním kontaktu s jinými pojetími, konkrétně v Bushových odpovědích na otázky některých reportérů. Například otázka: „existuje nepochybnitelná evidence o zapojení Al-Kaidy do útoků 11. 9.?“ Odpověď: „podnikáme akci, protože věříme, protože víme, že budeme v právu“.

Vlastní interpretace (II–IV) předchází teoretický a metodologický úvod (1.3 a 1.4). V 1.3 se probírají jedná ideální podmínky dobré spolupráce v komunitě (podle H. P. Grice – komunikační maximy a J. Habermase – nároky platnosti), jednak základní postupy „strategické funkce“, jak v komunikaci prosazovat moc a zájmy a tím ideální podmínky porušovat (donucování, legitimitace (Vlastní) a delegitimitace (protivníka), reprezentace a „chybná“ reprezentace). Na s. 65 Ch. předpokládá o autorech textů, resp. promluvy, které analyzuje, že budou podmínky dobré spolupráce dodržovat. Jak už jsme však dříve naznačili, spíše než v dobových (nebo nedobových) úmyslech autorů záleží v daném kontextu na tom, co jednotliví posluchači (nebo jejich skupiny) akceptují.

V 1.4 se charakterizuje kognitivistický přístup, poraha a závažnost metafory, jistá předběžná úprava textových vět (kanonizace) a hlavní dimenze deixe, o nichž jsem se zmínil už dříve (šablona o třech souřadnicích). Chiltonovy formule na s. 56 (a později na s. 160–161) vedou k zajímavému námetu: některé velmi studované jazykové jevy jako nominalizace, vedlejší věty a – snad překvapivě – určitý člen, jejichž užívání souvisí s jejich kontextovým nebo konstitučním zapojením (jejich obsah je takový formálním ztvárněním komunikačně upozaděn a brán jako spíše už zpracovaný, zaručený) se mohou uplatňovat „klamně“, totiž bez takového reálného zapojení – to jako by se pouze předstíralo. Příklad k uplatnění členu. Ch. venuje půldruhé stránky (s. 160–161) interpretaci prvních osmi vět z textu D, v nichž se po „we“ (my) = USA postupně zmiňují další státy, které k vojenským akcím nějak přispěly a jejich účasti se specifikuje. Velká Británie (věta 4), další blízcí přátelé (věta 5), více než 40 zemí na Blízkém Východě, v Africe, Evropě a Asii (věta 6), „many more have shared intelligence“ (věta 7). Poté následuje věta 8: „We are supported by the collective will of the world“ (jsem podporován kolektivní vůlí světa). Ch. vidí několik možností interpretace, z nichž většina vzniká z nesází, zda

a jak „the collective will of the world“ vepsat do příslušné šablony. Ve své poslední interpretaci rekonstruuje presumpci „the world has a collective will“ (svět má kolektivní vůli), a připouští, že by „the world“ mohlo zahrnovat země zmíněné ve větách 4–7. Ch. však nakonec neurčil, že země zmíněné ve větách 4–7 jsou jen podmnožinou zemí světa a že o nějaké kolektivní vůli světa není známo nic; pro zádný z obou výskytů určitého členu (the will, the world) jsem tedy reálné kontextové nebo situační zapojení nenalezl.

Pro jazyky s tzv. volným slovosledem, jako je čeština, by stálo za to zjistit, zda-li se takovým způsobem může uplatňovat i slovosled.

Kapitoly I.1 a I.2 mají vyloužit, proč se výběr o souvislosti jazyka a politiky zajímá. Většina témat myšlenkové s vlastní prací přímno nesouvisí, ale to jim neubírá na závažnosti. Uvedme aspoň dva příklady. „individual mají právo neuvírat jazyk, jenž je jim nucová a jimž nechcejí mluvit“ (jazyková práva nemůže ovšem mít sám nějaký jazyk a uznání jazykového práva skupiny lidí může být k vnucování jazyka příslušníku této skupiny, s. 12–14), druhý příklad: struktura jazyka nemůže v zásadě omezovat mluvíci ve způsobu myšlení, neboť mají – pokud to ovšem vědí – k dispozici dobré prostředek, jak odolat omezením daným sociálními konvencemi a ideologiemi, totiž parafrázi (27).

Už jsme viděli, že Chiltonova kniha je cenná v mnoha ohledech, nejen v bodech nesporně pozitivních, jako jsou výsledky analýz a dobré formulace problémů, nýbrž i v bodech, které zaslouží další promyšlení a vedou k dalším problémům apod.

Takovým potenciálním impulsem je i kapitola II.7, kde se analyzuje xenofobická řeč konzervativního poslance a podobně laděná rozmluva tří mladíků (přirovně obviněných z vraždy černocho), v níž se navazuje na poslancovy názory; máme tedy před sebou intertextové (nejen tematické) spojení textů různé společenské a myšlenkové úrovně. Jaké výsledky by bylo možné očekávat, když by se např. do zkoumání sekvenčních struktur

v mediálních sítích (J. Nekvapil, I. Leudar, 2002. „Sekvenční struktury v mediálních dialogických sítích“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 38 (4): 483–500) přibraly některé internetové „diskuse“ o novinových článcích?

Je poněkud paradoxní, že část IV obsahuje i seznam dvanácti hypotéz o politickém diskurzu, které se ho však týkají pouze při všeobecnějším pojetí politického diskurzu (o takové možnosti se Ch. zmiňuje na s. 21). Copak je to, že politický diskurz funguje jako interakce (hypotéza 2), že modální vlastnosti jazyka (výrazy pro modalitu různého druhu, podmiňovací spojky aj.) slouží politické interakci (hyp. 5), že binární konceptualizace jsou v politickém diskurzu časté (hyp. 6), copak je to, že všechno nějak specifické pro politický diskurz? Proto by se Chiltonovy hypotézy měly vlastně přeformulovat jako návrhy na kvantitativní i kvalitativní srovnání textů jasně politických a ostatních nebo srovnání textů různého stupně političnosti. Zatím se lze spíše domnívat, že pro diskurz ve velkých společenských skupinách stačí stejné jazykové struktury jako pro diskurz v malých společenských skupinách. To však nebrání uznat realističnost Chiltonových formulací o souvislostech mezi jasně tematizovanými zájmy, o něž v politice mezi národní i vnitřní jde (hranice, suverenita, přístup a ovládnutí zdrojů s. 57), s mnoha konceptuálními metafórami, jež se v politickém diskurzu často objevují (prostor, nádob, nahoře – dole, vysoký – nízký, centrum – periferie, pohyb dovnitř – pohyb ven, blízkost – vzdálenost, cesta aj., s. 59–60).

Ch. chce přispět k uznání toho, že vztah politiky, ať už jakkoli vynechané s jazykem je tak těsný, že zkoumání politiky bez zřetele k její jazykové a diskurzní dimenzi je podstatným způsobem neúplné. Bylo proto možné očekávat, že podá celkový přehled oblastí politiky, kde jsou jazykové a komunikační aspekty teoreticky a/nebo prakticky zvláště závažné. Pro začátek 21. století je podle něho takovou otázkou: „co to znamená komunikovat přes hranice společností, kultur a jazyků“ (s. 197). Tomu nakonec odpovídá i celková kompozice knihy. Jak jsme však viděli hned na začátku, Chiltonovo putování z domova do (globálního) světa nebylo dost jasně reflektováno metodologicky (v základní odlišnosti rolí interpreta v části II a v III–IV). Nepodlehli vlastně Ch. sugestivnosti metafory cesty?

Pavel Novák

Poznámky
1 Recenze byla zčásti podpořena VZ MSM 0021 620825.

Gene H. Lerner (ed.): Conversation Analysis: Studies from the First Generation
Amsterdam, Philadelphia, John Benjamins 2004, 300 s.

Konverzační analýza (KA), jak je zřejmé už z jejího anglického názvu, analyzuje rozhovory. Detailní a precizní analýzou odhaluje sociální řád a organizační zdánlivě neuspořádaných a chaotických každodenních rozhovorů. Její počátek spadá do druhé poloviny 60. let 20. století. Kdy americký sociolog Harvey Sacks spolu se svými studenty a spolupracovníky začal detailně analyzovat běžné rozhovory, telefonáty na linku prevence sebevražd, terapeutická sezení aj. Sacks ve svých analýzách navazoval na své předchůdce/učitele, zejména E. Goffmana a etnometodologa H. Garfinkela; svou práci ustanovil v zásadě dvě nová, navzájem propojená výzkumná odvětví: (sekvenční) konverzační analýzu a členskou kategorizační analýzu. Skutečně základatelem prací konverzační analýzy se stal článek „A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation“ autorů H. Sackse, E. A. Schegloffa a G. Jeffersonové, který roku 1974 vyšel v časopise *Language* (50 (4): 696–735) a který patří mezi nejcitovanější články nejen časopisu *Language*, ale i mezi nejcitovanější (lingvistické, sociologické) články vůbec. Konverzační analýza záhy překročila hranice sociologie a začala k sobě přitahovat i vědce dalších hu-